

prof. dr hab. Jacek Męcina

Katedra Ustroju Pracy i Runku Pracy WNPiSM UW

Recenzja pracy doktorskiej mgr Karola Skorka pt. *Wybrane aspekty społeczno-administracyjne zastosowania strategii „zero wypadków” w praktyce*

Uwagi wstępne

Praca doktorska mgr Karola Skorka pt. *Wybrane aspekty społeczno-administracyjne zastosowania strategii „zero wypadków” w praktyce* przygotowana pod kierunkiem dr. hab. Jerzego Paśnika, prof. AFiB Vistula z pewnością mieści się w obszarze dyscypliny nauk o polityce i administracji. Struktura pracy wyraźnie eksponuje badawczy charakter rozprawy, z ambicją formułowania wniosków i rekomendacji powiązanych z oddziaływaniem na poprawę warunków pracy

Praca składa się z pięciu rozdziałów i ponad 270 stron oraz załączników: rozbudowana bibliografia oraz aneks zawierający instrumenty badawcze oraz spis tabel.

Zakres pracy

Strategia „zero wypadków” to planowe, długoterminowe dążenie organizacji do obniżenia poziomu wypadkowości, to zbiór przyjętych przez władze podmiotów gospodarczych reguł postępowania o charakterze deklaracyjnym, ukierunkowanych na minimalizację zagrożeń środowiska pracy. Celem pracy jest prezentacja istoty i analiza skuteczności strategii „zero wypadków” jako instytucji

łączącej elementy prawne, administracyjne, zarządcze i politologiczne. Strategia „zero wypadków” dotyczy działań ponad obligatoryjnych, czyli takich, które wynikają z konieczności organizacyjnej, celów rozwojowych, a nie samej litery prawa. Ma ona złożony charakter, uwzględnia bowiem elementy natury ekonomicznej, dotyczącej efektywności ponoszenia dodatkowych nakładów na rozwiązania minimalizujące zagrożenia w środowisku pracy oraz uwarunkowania prawne w formie wdrażania określonych przepisów do praktyki lub tworzenia regulacji zakładowego prawa pracy.

Celem pracy jest wskazanie służbom BHP celowości wdrażania nowych rozwiązań organizacyjnych, które podwyższają standardy bezpieczeństwa pracy. Autor podkreśla, że podejście to jest uwarunkowane istotą doktryny prawa pracy, które ogranicza się do opisu określonych regulacji, natomiast pomija odnoszenie się do rozwiązań wypracowanych na bazie praktyki i innych nauk, np. zarządzania. Autor opiera pracę na tezie, iż dokumenty wdrażające strategię „zero wypadków” stanowią źródło prawa zakładowego. Rezultatem tych działań ma być minimalizacja wypadków przy pracy. Na pracodawcy spoczywa ustawowy obowiązek organizowania pracy w sposób bezpieczny i higieniczny oraz obowiązek zapewnienia przestrzegania przepisów i zasad BHP, stąd też w ramach danego zakładu pracy dokumenty tworzące zakres strategii „zero wypadków” oraz wdrażające ją w praktyce gospodarczej uznać można za źródło prawa zakładowego.

Sformułowano również dwie tezy pomocnicze:

1. Obowiązujące uregulowania prawa pracy tworzą ogólny i zarazem minimalny standard w zakresie BHP, który dla poszczególnych podmiotów ulega skonkretyzowaniu przez normy prawa zakładowego.
2. Produkcja indywidualna, gdzie fundamentem jest dostarczenie klientowi dóbr o najwyższym poziomie jakości, skłania do podwyższania norm

bezpieczeństwa pracy, podczas gdy produkcja akordowa nie generuje wystarczających bodźców ekonomicznych do zmian w tej materii.

W rozprawie podjęto próbę podjęcia odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jak w polskim systemie prawnym kształtował się rozwój regulacji dotyczących BHP i czy przyjęto właściwe rozwiązania normatywne (normy jednostronnie bezwzględnie obowiązujące)?
2. Jaka jest skuteczność obowiązujących rozwiązań normatywnych w kontekście poziomu wypadków przy pracy?
3. Jaki był zakres i tryb wdrażania w praktyce założeń strategii „zero wypadków”?
4. Jaki jest stosunek pracowników i reprezentujących ich związków zawodowych do przyjętej strategii „zero wypadków” i czy odczuwają poprawę warunków bezpieczeństwa pracy?

Autor przyjmuje w pracy moim zdaniem zbyt uogólnione założenie, iż inwestor zagraniczny z państwa o wyższym poziomie rozwoju jest zainteresowany wdrażaniem rozwiązań obowiązujących w jego państwie. Oddziałuje to zdaniem autora na poprawę stanu BHP, wyznaczając wyższe standardy w tym zakresie i przynosząc wymierne korzyści ekonomiczne i społeczne. Z tym założeniem jednak na gruncie empirycznym, ale i danych PIP można jednak polemizować.

Z kolei ważnym atutem pracy jest wskazana przez autora, występująca luka badawcza w obszarze analiz bezpieczeństwa i higieny pracy, którą autor, dzięki zgromadzonemu w rozprawie dużemu materiałowi empirycznemu stara się wypełniać.

Przyjęta konstrukcja i metoda

Recenzowana praca doktorska ma dość przejrzystą strukturę. Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, a jej części i układ całości podporządkowane zostały postawionej przez autora tezie głównej i hipotezom pomocniczym. Rozważania rozpoczęto od omówienia ewolucji przepisów BHP, problematyki wypadków przy pracy oraz instytucji odpowiedzialnych za ochronę pracy w Polsce.

Rozdział drugi opisuje genezę, charakter prawny i przedmiot oraz istotę strategii „zero wypadków przy pracy”. W rozdziale tym dokonano także analizy strategicznych ram UE dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2021-2027.

Rozdział trzeci poświęcony został analizie i prezentacji organów właściwych w sprawach wypadków przy pracy i ich roli w realizacji strategii „zero wypadków”. Omówiono tu podstawowe źródła prawa pracy oraz główne państwowe instytucje odpowiedzialne za nadzór nad warunkami pracy.

Na szczególną uwagę zasługuje czwarty rozdział prezentujący relację strategii „zero wypadków” z metodami badania wypadków przy pracy. Omówione zostały naukowe metody badania wypadków przy pracy, procedury powypadkowe, dokonano też analizy krajowej skuteczności rozwiązań w zakresie ograniczania wypadków przy pracy w latach 1990 – 2020.

Za najbardziej wartościowy uznaję piąty rozdział, empiryczny, pt. „Strategia zero wypadków w praktyce wybranych zakładów pracy”, gdzie autor dokonuje komparatystycznej analizy procedur wewnętrznych PASS Polska Sp. z o.o. i PZL Świdnik SA. Autor analizuje też praktyczne zastosowanie metody analizy przyczyn źródłowych. Interesujący jest też opis wyników badania ankietowego związków zawodowych i pracowników badanych podmiotów gospodarczych. Rozdział kończy przedstawienie wniosków z badań.

Pracę wieńczy zakończenie, w którym Autor odnosi się do weryfikacji tezy głównej i tez pomocniczych, przedstawia też bardzo interesujące uwagi *de lege lata* oraz postulaty *de lege ferenda*.

Do pracy dołączono bogatą bibliografię oraz spis wykresów i tabel. Główne teksty źródłowe wykorzystane w rozprawie stanowią podręczniki z zakresu BHP, literatura z zakresu prawa pracy, literatura politologiczna i administracyjna, kwartalniki specjalistyczne oraz artykuły naukowe. Skorzystano zarówno z pozycji krajowych jak i zagranicznych. W zakresie analizy przepisów prawa pracy wykorzystano bogatą literaturę przedmiotu, ustawy, konwencje i zalecenia MOP i UE oraz orzeczenia Sądu Najwyższego.

Metody badawcze i zakres badań

Na płaszczyźnie teoretycznej praca obejmuje przedstawienie genezy aktualnego rozwoju stanu prawnego w obszarze prawa pracy, dotyczącego przepisów BHP. Zaprezentowano też szeroko stanowiska doktryny judykatury, zwłaszcza w odniesieniu do budzących trudności interpretacyjne przepisów prawa. Dokonano również poważnej wykładni przepisów zakładowych w podmiotach poddanych w rozprawie analizie, tj. przedsiębiorstwach PZL Świdnik SA i PASS Polska Sp. z o.o. W pracy opisano także wyniki autorskich badań ankietowych, które wskazują na występowanie napięć i konfliktów pomiędzy zarządami i związkami zawodowymi. Na płaszczyźnie empirycznej w pracy dokonano analizy danych statystycznych, na podstawie których autor dokonał weryfikacji tezy przewodniej, tez pomocniczych oraz pytań badawczych.

Zatem w pracy, z perspektywy metodologicznej wykorzystano analizy z obszaru nauk prawnych, z obszaru nauk o polityce oraz elementy analiz socjo-ekonomicznych. W warstwie politologicznej skorzystano też z sondażu diagnostycznego w ujęciu ilościowym, z metody decyzyjnej oraz metod analizy instytucjonalno-prawnej.

Konkluzja

Przedstawiona przez Pana mgr K. Skorka rozprawa doktorska spełnia w mojej ocenie wymogi stawiane pracom doktorskim zarówno w zakresie oryginalności przedstawianych problemów, samodzielności dociekania w zakresie ich rozwiązań, jest ona również, pomijając drobne mankamenty potwierdzeniem wystarczającej wiedzy teoretycznej Autora oraz daje rękojmię przygotowania do prowadzenia przez Niego prac badawczych.

Obszerny dobór literatury, jak również analiza dorobku literatury, a przede wszystkim przeprowadzone i zaprezentowane badania własne stanowią o walorach naukowych przedstawionej dysertacji.

Drobne zastrzeżenia dotyczą doboru zarówno dostępnej literatury przedmiotu, jak również prezentacji metody analiz naukowych. Pomimo jednak tych drobnych mankamentów, podkreślić należy, że nie wpływają one na ogólną pozytywną ocenę przedstawionej rozprawy, decydującą o jej samodzielności, a w zakresie przedstawionych rekomendacji i propozycji także nowatorskości, co powoduje, że przedstawiona dysertacja może zostać uznana za ważny element dorobku nauk o polityce i administracji.

Mając na uwadze powyższe uznaję, że przedstawiona praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez obowiązujące przepisy.

Warszawa, 16.06.2025 roku

prof. dr hab. Jacek Męcina